

SPIS TREŚCI

WSTĘP (<i>Stanisław Liszewski</i>)	9
1. Koncepcja, idea i zakres pracy	9
2. Ogólna charakterystyka Łodzi jako obiektu badań i poznania	13
CZĘŚĆ I	
ŁÓDŹ DO 1918 ROKU	25
1. Zarys dziejów Łodzi do 1918 roku (<i>Kazimierz Badziak</i>)	27
1.1. Łódź średniowieczna i nowożytna do 1818 roku	27
1.2. Początki Łodzi rękodzielniczo-przemysłowej (do końca lat 60. XIX wieku)	37
1.3. Łódź w okresie przemian wielkokapitalistycznych (do końca XIX wieku)	43
1.4. Łódź na początku XX wieku	48
1.5. Łódź w okresie pierwszej wojny światowej	58
2. Kształtowanie się tkanki miejskiej Łodzi do 1918 roku (<i>Marek Koter</i>)	62
2.1. Metodyka badań oraz materiały źródłowe	62
2.2. Łódź i osady klucza łódzkiego w okresie przedprzemysłowym	65
2.3. Osadnictwo wiejskie na terenach otaczających klucz łódzki	73
2.4. Kształtowanie się układu przestrzennego Łodzi przemysłowej	81
2.5. Budowa osady sukieniczej Nowe Miasto	83
2.6. Organizacja przestrzenna osady lniano-bawełnianej Łódka	86
2.7. Utworzenie Nowej Dzielnicy	94
2.8. Niekontrolowany, dośrodkowy rozwój miasta w okresie wielkoprzemysłowym	97
3. Ludność Łodzi do 1918 roku (<i>Jerzy Dzieciuchowicz</i>)	113
3.1. Ludność Łodzi rolniczej do 1820 roku	113
3.2. Ludność Łodzi przemysłowej w latach 1820–1918	114
3.2.1. Dynamika rozwoju ludności	114
3.2.2. Ruch migracyjny i naturalny	116
3.2.3. Struktura demograficzno-społeczna ludności	117
3.2.4. Podział ludności według wyznania i narodowości	119
3.2.5. Struktura przestrzenna ludności	122
4. Kształtowanie się funkcji gospodarczych Łodzi do 1918 roku (<i>Aleksandra Jewtuchowicz, Andrzej Suliborski</i>)	125
4.1. Gospodarka Łodzi od średniowiecza do lat 20. XIX wieku	125
4.2. Okres przemysłowy Łodzi w latach 1820–1918	130
4.2.1. Geneza i formowanie się funkcji włókienniczych w latach 1820–1830	130
4.2.2. Rozwój przemysłowych funkcji Łodzi w latach 1830–1864	134
4.2.3. Dynamiczny rozwój funkcji przemysłu włókienniczego Łodzi w latach 1864–1900	139
4.2.4. Ekstensywny rozwój funkcji włókienniczych w latach 1900–1914	143
4.2.5. Upadek głównych funkcji produkcyjnych Łodzi w okresie pierwszej wojny światowej	148
5. Życie społeczne i kulturalne w Łodzi do 1918 roku (<i>Aleksandra Jewtuchowicz, Andrzej Suliborski</i>)	150
6. Warunki życia mieszkańców Łodzi do 1918 roku (<i>Stanisław Liszewski</i>)	160
6.1. Życie mieszkańców Łodzi rolniczej (przedprzemysłowej)	160
6.2. Podstawy egzystencji mieszkańców w pierwszym okresie rozwoju Łodzi przemysłowej (1820–1865)	162
6.3. Warunki życia mieszkańców Łodzi wielkoprzemysłowej (1866–1914)	164
6.4. Warunki życiowe łodzian w okresie pierwszej wojny światowej	167
CZĘŚĆ II	
ŁÓDŹ W LATACH 1918–1989	169
1. Zarys dziejów Łodzi w latach 1918–1989 (<i>Maria Nartonowicz-Kot</i>)	171
1.1. Łódź między wojnami światowymi (1918–1939)	171
1.1.1. Rozbrajanie Niemców. Pierwsze dni wolności	171
1.1.2. Władze administracyjne i samorządowe. Zarys polityki komunalnej	172
1.1.3. Życie polityczno-społeczne	179
1.1.4. Życie religijne łodzian	187
1.2. Lata drugiej wojny światowej i okupacji w Łodzi	189
1.2.1. Pierwsze tygodnie okupacji. Okupacyjne władze miasta	189
1.2.2. Polityka niemiecka wobec ludności polskiej	190
1.2.3. Eksterminacja ludności żydowskiej. „Litzmannstadt Getto”	192
1.2.4. Ruch oporu w Łodzi	195
1.3. Łódź w latach 1945–1989	198
1.3.1. Wyzwolenie Łodzi w 1945 roku. Przeobrażenia narodowościowej ludności	198
1.3.2. Władze administracyjne Łodzi w latach 1945–1989	202
1.3.3. Życie polityczno-społeczne Łodzi w okresie powojennym	204
1.3.4. Opozycja i opór wobec władzy	207
1.3.5. Kościół katolicki wobec przemian polityczno-społecznych. Życie religijne	215

2. Tkanka miejska Łodzi w latach 1918–1989 (<i>Marek Koter</i>)	218
2.1. Rozwój urbanistyczny i zabudowa miasta w dwudziestolecu międzywojennym	218
2.2. Rozwój przestrzenny i urbanistyczny Łodzi w okresie okupacji hitlerowskiej	238
2.3. Rozwój urbanistyczny i zabudowa Łodzi w okresie PRL	240
2.3.1. Rozwój urbanistyczny Łodzi w pierwszej części okresu powojennego (1945–1970)	242
2.3.2. Rozwój urbanistyczny Łodzi w okresie „gierkowskim” i w „postgierkowskim” (1971–1989)	251
3. Ludność Łodzi od 1918 roku do lat 90. XX wieku (<i>Jerzy Dzieciuchowicz</i>)	265
3.1. Przemiany ludnościowe w okresie międzywojennym	265
3.1.1. Rozwój demograficzny	265
3.1.2. Ruch naturalny i migracyjny	265
3.1.3. Struktura demograficzno-społeczna	268
3.1.4. Struktura wyznaniowa i narodowościowa	271
3.1.5. Struktura przestrzenna ludności	273
3.2. Mieszkańcy Łodzi w okresie drugiej wojny światowej i okupacji hitlerowskiej	276
3.3. Mieszkańcy Łodzi w latach 1945–1989	279
3.3.1. Wzrost demograficzny	279
3.3.2. Ruch naturalny i migracyjny	281
3.3.3. Struktura demograficzno-społeczna	285
3.3.4. Struktura wyznaniowa i narodowościowa	292
3.3.5. Struktura przestrzenna	294
4. Struktura gospodarcza Łodzi w latach 1918–1989 (<i>Aleksandra Jewtuchowicz, Andrzej Suliborski</i>)	297
4.1. Gospodarka w II Rzeczypospolitej (1919–1939)	297
4.2. Gospodarka w latach okupacji hitlerowskiej (1939–1944)	310
4.3. Gospodarka w okresie centralnego planowania (1945–1989)	312
5. Życie społeczne i kulturalne Łodzi w latach 1918–1989 (<i>Aleksandra Jewtuchowicz, Andrzej Suliborski</i>)	323
5.1. Powstawanie kultury wielkomięjskiej (1918–1944)	323
5.2. Życie kulturalne i społeczne w okresie PRL (1945–1989)	333
6. Warunki życia mieszkańców Łodzi w latach 1918–1989 (<i>Stanisław Liszewski</i>)	343
6.1. Warunki życia w Łodzi w drugiej Rzeczypospolitej (1928–1939)	343
6.2. Warunki egzystencji mieszkańców Łodzi w okresie okupacji hitlerowskiej	350
6.3. Warunki życia mieszkańców Łodzi w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1945–1989)	352

CZĘŚĆ III

ŁÓDŹ NA PRZEŁOMIE XX I XXI WIEKU	365
1. Zarys dziejów Łodzi po roku 1989 (<i>Maria Nortonowicz-Kot</i>)	367
2. Struktura morfogenetyczna Łodzi a podział miasta na jednostki samorządowe na przełomie XX i XXI wieku (<i>Marek Koter</i>)	373
3. Przemiany ludnościowe Łodzi na przełomie XX i XXI wieku. Prognoza demograficzna Łodzi (<i>Jerzy Dzieciuchowicz</i>)	381
3.1. Przemiany ludnościowe na przełomie XX i XXI wieku	381
3.1.1. Rozwój ludnościowy	381
3.1.2. Ruch naturalny i migracyjny	381
3.1.3. Struktura demograficzno-społeczna	387
3.1.4. Struktura wyznaniowa i narodowościowa	393
3.1.5. Struktura przestrzenna ludności	395
3.2. Prognoza demograficzna	398
4. Gospodarka Łodzi na przełomie XX i XXI wieku (<i>Aleksandra Jewtuchowicz, Andrzej Suliborski</i>)	400
4.1. Specyfika i przebieg procesu transformacji	400
4.2. Gospodarka Łodzi po 20 latach transformacji	406
5. Życie kulturalne Łodzi na przełomie XX i XXI wieku (<i>Aleksandra Jewtuchowicz, Andrzej Suliborski</i>)	410
6. Warunki życia mieszkańców Łodzi w III Rzeczypospolitej (<i>Stanisław Liszewski</i>)	419
7. Przebudowa przestrzenna i funkcjonalna Łodzi po 1989 roku (<i>Weronika Wiśniewska</i>)	432
7.1. Tło rozwoju miasta	432
7.2. Przemiany funkcjonalne i przestrzenne Łodzi po 1989 roku	434
7.2.1. Opracowania planistyczne	435
7.2.2. Funkcja mieszkaniowa	444
7.2.3. Usługi	445
7.2.4. Tożsamość, dziedzictwo historyczne	452
7.2.5. Ochrona przyrody, zieleń miejska	457
7.2.6. Kształtowanie ładu przestrzennego, przestrzeń publiczna	459
7.2.7. Ochrona środowiska, infrastruktura podziemna, komunikacja, parkowanie	466
7.3. Wyzwania	468
7.3.1. Szkolnictwo wyższe	468
7.3.2. „Bramy miasta”, nowe centrum Łodzi	472
7.3.3. Programy rewitalizacji (LPR)	477
7.4. Podsumowanie – dokonania ostatnich dekad	480
ZAKOŃCZENIE	483
Bibliografia	489